

ČÍSLO 1

ROČNÍK 18

leden 2014

ZPRAVODAJ

HUCUL

Asociace chovatelů huculských koní

Pražská 607, 530 02 Pardubice

telefon: 466 797 150

fax: 46 63 35 304

mobil 777 885 006

[http:// www.hucul-achk.cz](http://www.hucul-achk.cz)

e- mail: jelineking@seznam.cz

Ročenka 2013

Hřebec 47/795 Goral Zipp – nově zařazovaný plemeník při zkouškách září 2014 v Cunkově

tm.Hd.b.o, nar...:7.5.2009

o.: 2900 Goral Artuš; m.: 47/495 Radůza

Těl rozměry: 154; 144; 182; 21,0 cm

Plemenný typ: 9b; Exterier 8b; Výkonnost 9,36b.

Chovatel: Farma Hucul s.r.o. J. Hora

Foto: září 2013 J.

Analyza stavu PK Huculský kůň k 31.12.2013

Podrobný přehled o současném stavu PK Huculský kůň k 31.12.2013 je možno sledovat v příložených grafech č.1 - 7 a tabulky č.1 a 2. zveřejněných na <http://www.hucul-achhk.cz>, kde jsou zachyceny časové vývojové řady sledovaných parametrů současné struktury PK.

V roce 2013 bylo oprávněno působit v plemenitbě populace huculských klisen ČR pouze 15 plášťových plemeníků, kteří všichni splnili požadavek sta % původních genů plemene hucul. Během sezóny roku 2013 čtyři plemeničí z různých důvodů své působení ukončili (1343 Goral XVI - 99 (Tepes) L; 1132 Gurgul Carnet; 1266 Pietrosu Nubis; 1819 Hroby XII – 24).

Aktuální zastoupení genealogických linií v hřebčí populaci posledních šesti let bylo následující:

Hřebci

Linie	Rok	Goral	Gurgul	Oušor	Hroby	Pietrosu	Celkem
Počet hřebců	2008	8	3	3	2	1	17
%v aktivní populaci	2008	47,1	17,6	17,6	11,8	5,9	100,0
Počet hřebců	2009	9	3	3	3	1	19
%v aktivní populaci	2009	47,4	15,8	15,8	15,8	5,3	100,0
Počet hřebců	2010	8	4	3	2	1	18
%v aktivní populaci	2010	44,4	22,2	16,7	11,1	5,6	100,0
Počet hřebců	2011	9	4	3	2	1	18
%v aktivní populaci	2011	50,0	22,2	16,7	11,1	5,6	100,0
Počet hřebců	2012	7	2	3	2	1	15
%v aktivní populaci	2012	46,7	13,3	20,0	13,3	6,7	100,0
Počet hřebců	2013	6	2	3	2	2	15
%v aktivní populaci	2013	40,0	13,3	20,0	13,3	13,3	100,0

Pro chovatele huculských klisen byl zveřejněn aktuální seznam huculských plemenných hřebců, kteří obdrželi licenci působení v plemenitbě pro rok 2014. Tento seznam je k dispozici i na <http://www.hucul-achhk.cz>. **V současnosti je k dispozici celkem 9 čistokrevných hřebců s možností působení v Genovém zdroji.** Jeden hřebec (875 Surnacz) patří do oddílu strakatých huculských koní a jeho potomci budou zařazeni do strakatých oddílů PK.

Nově je do chovu zařazen hřebec **1973 Goral Zipp**. Základní informace o něm zveřejňujeme pod fotografií na první straně. Jde o kvalitního plemeníka, který však při volbě rodičovských párů vyžaduje posouzení klisny s hlediska příbuznosti, která se u některých matek může vyskytnout v nežádoucí úrovni.

V roce 2013 začal působit z důvodů genové hodnoty starší hřebec **1898 Goral Caesar**.

Jako rezerva je dosud ponechán hřebec **2737 Goral Pedro**, který po dohodě s majitelem může být dodatečně oprávněn v chovu působit.

Hřebci **797 Gurgul Bavor**, **1418 Goral Cézár**, **740 Goral Ind** a **2658 Oušor Míša** jsou v roce 2014 zapůjčeni na Slovensko.

Barevné fotografie všech aktuálních plemenů lze nalézt na našich internetových stránkách. Hřebci, kteří v roce 2014 přestali působit, jsou k nahlédnutí ve složce archivního seznamu.

Málo uspokojivou situaci nutno konstatovat při využívání plemenů, která v roce 2013 dosáhla pouze 44 připuštěných huculských klisen. Z 16 licentovaných hřebců působilo ve skutečnosti pouze 9 hřebců (viz graf č.1). Nadále se tak zhoršuje věková skladba základního stáda klisen, která v roce 2013 vykazala průměr 15,36 roků (podrobná variabilita plyne z grafu č.3).

Aktuální populaci pláštových huculských klisen zapsaných do PK tvoří 465 koní (mimo dalších 13 klisen zařazených do oddílů strakatých huculských koní). Počty klisen mírně klesají a ve vazbě na nepříznivou věkovou strukturu vyžadují radikálnější obměnu. Tomu však zdaleka, jak již zmíněno, neodpovídá reprodukční aktivita. Struktura zastoupení klisen do deseti let tvoří jen 23,2% (108 koní).

Zastoupení chovu v jednotlivých krajích republiky se v zásadě nemění, až na snížení v Libereckém kraji vlivem chovu Dubová Hora (viz graf.č.2).

Obtížnost cílevědomé šlechtitelské práce je stále komplikována značnou roztržitostí chovu. **Klisny jsou chovány prakticky na celém území České republiky v 70 okresech u 295 chovatelů (resp. majitelů), s nízkou reprodukční aktivitou.** (V roce 2013 bylo do chovu zařazeno jen 9 klisen a jen 44 připuštěno).

Pouze šest chovatelů vykazuje větší koncentraci než 5 klisen.

Mezi největší chovatele patří i nadále patří:

Chov – lokalita	Rok 2005		Rok 2007		Rok 2013	
	klisen	%	klisen	%	Klisen	%
Farma Hucul – Janova Hora	28	6,1	33	7,0	27	5,6
Farma Dubová Hora	20	4,4	19	4,0	22	4,6
Farma Olšovka – Březí u Nep.	15	3,3	17	3,6	24	5,0
Vopravil – Cunkov	11	2,4	15	3,2	15	3,1
Klein - H. Slavkov	8	1,7	11	2,3	13	2,7
TJ Aster – Zmrzlík Praha	19	4,1	22	4,7	14	2,9
Ostatní 1 až 4 klisny	357	77,9	357	75,5	366	76,1
Celkem klisen v PK	458	100	473	100,0	481	100

Nukleus nejlepší části mateřské populace se kryje s předmětem systematické šlechtitelské práce v rámci Národního programu ochrany genetických zdrojů ČR, který v **současné době zahrnuje 146 klisen.**

Podíl prvních dvou oddílů PK se ve srovnání s oddíly vedlejších knih v průběhu let stále zvyšuje. V roce 2013 činil 75,7 % chovné populace (2005 72,5 %). Určitou komplikací

v tomto směru je zavedení povinnosti všech klisen těchto oddílů od roku 2009 vykonat nejméně jednostranné výkonnostní zkoušky, což u některých zejména malých chovatelů činí problém.

Liniovou skladbu samičí populace tvoří nadále čtyři základní genealogické linie Gurgul, Goral, Oušor a Hroby. Ostatní linie, pokud se vyskytují, zahrnují nevýznamné procento. Konkrétní zastoupení linií ve srovnání od roku 2003 přináší **graf č. 5.** Obdobný pohled na liniovou skladbu **otců matek** je patrný z **grafu č. 6.**

Pokud jde o **zastoupení konkrétních otců**, je samičí **populace tvořena po 79 otcích**, přičemž **371 klisen, tj. 79,8 % zastoupených v PK je po 29 otcích**, kteří mají 5 a více klisen v chovu. Konkrétní počty po otcích zveřejňuje **příložená tabulka č.1.**

S ohledem na velikost šlechtěné populace je **významným kriteriem znalost stupně příbuznosti konkrétních koní.** Průměrný Wrightův koeficient příbuznosti $F_{(x)}$ současné populace klisen v PK **činí 2,808** (2007 $F_{(x)} = 2,659$), **přičemž 88 klisen má $F_{(x)}$ rovno nebo větší než 5** (2012 $n = 90$ klisen). **Pouze 54 klisen pochází ze zcela nepřibuzné plemenitby.** Je proto kladem, že jediný současně zařazený plemeník působící v inseminaci je zcela nepřibuzný z celou mateřskou populací, kromě následujících klisen, kde hypotetický potomek by měl uvedenou příbuznost:

R.č.	Jméno klisny	$F(x)$
31/4	Bellona	3,125
778	Goral XIX - 39 L	6,25
	Hroby XXI - 82 L	1,563
	Hroby XXII - 30 L	3,125
	Hroby XXII - 31 L	3,125
31/273	Jozefka	13,281
31/245	Juno	6,25
31/246	Juvie	3,125
31/350	Kvagga	3,125
71/433	Naomi Hroby	4,688
71/436	Nelly Hroby	3,125
746	Ousor IX - 5 L	6,25
	Oušor IX - 13 L	26,563
	Oušor IX - 29	6,25
	Pietrosu X - 39 L	0,781
71/236	Pietrosu XI-10 (Najada)	14,844

Struktura současných klisen v PK pocházející z různého stupně příbuznosti je zřejmá z následující tabulky:

$F(x)$	Z nepřibuzné plemenitby	méně než 3	3 - 5	5 - 7	7 - 9	9 - 11	11 - 13	13 - 15	Celkem klisen
Počet klisen 2013	54	240	83	44	31	4	2	7	465
%	11,6%	51,6%	17,8%	9,5%	6,7%	0,9%	0,4%	1,5%	100,0%

Pro ulehčení orientace chovatelů je každoročně koeficient příbuzenské plemenitby $F_{(x)}$ z páté generace předků (podle Wrighta) vypočítáván. Výpočet je proveden pro hypotetická spojení všech klisen v HPK a PK se všemi aktuálními plemeníky (13 plemeníků x 354 klisen = 4 602 koeficientů $F_{(x)}$).

Výsledky jsou větším chovatelům poskytovány v písemné nebo elektronické podobě. Malochovatelé mají možnost tvorbu konkrétního páru konzultovat telefonicky, e-mailem nebo písemně.

Stanovení rodinové příslušnosti klisen

Pro uznání původu mezinárodní organizací HIF je nezbytná znalost původní huculské rodiny zařazené klisny. V současné populaci je rodina známa u 320 klisen a tvoří ji 25 rodin (tento počet se zřejmě ještě cca o čtyři rodiny zvýší po doplnění podkladových materiálů). Sto čtyřicet pět klisen, tj. 31,2% tuto rodinu nemají a tyto, ani jejich potomstvo proto nemůže být do NPGZ zařazeno. Současná struktura a podíl jednotlivých rodin na aktuální populaci klisen je zřejmý z grafu č.7.

Výkonnostní zkoušky 2013

V letošním roce zkoušky proběhly na dvou místech. První se uskutečnily v Hošťálkové (okr.Vsetín) u pana Bizňáka. Zkoušky vykonaly tři klisny na úrovni typu „A“ a jedna jako sedlové jednostranné zkoušky. Z nich dvě (71/433 Naomi Hroby a 71/436 Nelly Hroby byly zařazeny do NPGZ). Několik záběrů z konání zkoušek dokládají snímky paní Kostuchové

S ohledem na technické problémy vykonal zkoušku typu „A“ hřebec 68/504 Hroby Niky na farmě Středolesí, který splňuje podmínky zařazení do chovu. S ohledem na **nedořešené administrativní povinnosti včetně ověření původu rodičů dosud nemohl být do chovu zařazen.**

Snímek zachycuje jeho zkoušku pod sedlem.

Na farmě Cunkov 19. září, kde se úspěšně zúčastnil jeden hřebec a 4 klisny. Kromě jedné klisny (25/853 Horalka – zkoušky „BS“), šlo vždy o zkoušky typu „A“ a všechny tyto koně byly zařazeny do Národního programu Genových zdrojů (dále jen NPGZ). Podrobné výsledky jsou zveřejněny v tabulce č.2 a na [http:// www.hucul-achhk.cz](http://www.hucul-achhk.cz) .

Je chybou, že chovatelé dostatečně nevyužívají pro klisny nesplňující podmínky pro zařazení do NPGZ alespoň jednostranné zkoušky typu „B“. Klisny pak nemohou dle nové úpravy ŘPK být zařazeny do prvních dvou oddílů PK a zůstávají v 1 VPK.

Seminář k hodnocení exteriéru a aktuálním změnám v hodnocení výkonnostních zkoušek huculských koní

V pátek 19.července ACHHK uspořádala na farmě Dubová Hora pro chovatele huculských koní seminář k **hodnocení exteriéru a aktuálním změnám v hodnocení výkonnostních zkoušek huculských koní.**

Cílem bylo seznámit chovatelskou veřejnost s teoretickými základy hodnocení exteriéru koní včetně lineárního popis exteriéru a jeho využití u huculských koní. Účastníci byli dále seznámeni s problematikou užitkových vlastností koní a s důvody aktuálních změn v hodnocení výkonnostních zkoušek huculských koní. Závěrem byla provedena praktická instruktáž hodnocení plemenného typu a exteriéru huculských koní.

Výkonnostní zkoušky 2014

Podmínky výkonnostních zkoušek v roce 2014 zůstávají shodné. **Zpřesňuje se však vlastní hodnocení zkoušek, které schválila Rada PK huculského koně.** Jde v zásadě o zvýraznění významu některých hodnocených vlastností na úkor jiných. Chovatelská veřejnost byla se změnami včetně zdůvodnění seznámena na semináři konaném v červenci na Dubové Hoře, viz výše.

Jen znovu připomínáme, že vykonání alespoň jednostranných zkoušek typu „B“ spolu s povinně ověřenou paternitou rodičů formou DNA je podmínkou pro zařazení klisny do HPK nebo PK. **Ověření původu formou DNA je proto třeba předložit již při vlastním zápisu klisny do HPK nebo PK.** Do splnění obou uvedených podmínek je klisna zařazena nejvýše do vedlejších oddílů PK.

Všestranné zkoušky typu „A“ jsou nutnou podmínkou pouze pro zařazení klisen do NP GZ. **Předpoklad zařazení klisny do NP GZ by měl být chovatelem ověřen doporučením ACHHK nebo nejméně inspektora, před výkonem zkoušek typu „A“.** Jinak riskuje nezařazení z důvodu původu nebo neodpovídající kvality exteriéru.

Zájemce o zařazení koní do zkoušek žádáme o vyplnění příložené přihlášky v příloze.

Zkoušky jsou přístupné pro chovatelskou veřejnost a všichni jsou na ně srdečně zváni.

Jednostranné zkoušky typu „B“ je obdobně jako v loňském roce možno provádět na více místech republiky, případně i s ostatními plemeny koní dle nejbližšího místa majitele klisny. Majitel takovéto klisny však musí výkonnostní zkoušky předem s příslušným pořadatelem zkoušek domluvit a příslušné komisi zajistit platný zkušební protokol od ACHHK nebo stažený z <http://www.hucul-achhk.cz>.

Pro chovatelskou veřejnost připomínáme, že úplné znění řádu zkoušek je uvedeno v platném ŠP a lze jej opět stáhnout na <http://www.hucul-achhk.cz>.

Genetické zdroje

Hřebci

Z patnácti plemeníků zařazených do Národního programu ochrany genetických zdrojů bylo v roce 2013 v chovu využito pouze 9 a to ještě s malou intenzitou viz graf.č.1. Ostatní informace již byly popsány v oddíle analýzy stavu.

Je nezbytné i nadále věnovat zvýšenou pozornost předvýběru mladých hřebečků k omlazení samčí populace. **Věkový průměr u aktivních plemeníků pro NPGZ představuje 10,92** (2011- 12,83 r.). Současně je nutné při výběru zohledňovat malou příbuznost vybraných hřebců, aby nedošlo k nezodpovědnému zvýšení rizika inbreedingové deprese. K tomu účelu je vypočítáván $F_{(x)}$ pro všechna hypotetická spojení jak již sděleno dříve. **V chovu NPGZ jsou i nadále využíváni jen čistokrevní plemeni se 100 % původních genů.**

Klisny

V aktualizovaném seznamu NP GZ pro rok 2013 je celkem 146 klisen (142 klisen 2011). Důvody malého počtu zařazených mladých klisen jsou jak již bylo řečeno především ve stále málo uspokojivé reprodukční aktivitě.

Seznam klisen v NP GZ nadále zůstává do značné míry pouze evidencí potenciálních matek a v praxi jsou v řadě případů stále, jak jsme již zmínili v minulých letech, produkování jedinci na úrovni koně nevhodného k zařazení do NP GZ.

Vlastní analýza současného stavu NP GZ byla zveřejněna ve Zpravodaji č. 1 z roku 2012. Aktualizace bude zveřejněna ke konci roku 2014.

Upozorňujeme, že účastníci Národního programu ochrany GZ, kterým končí platná registrace, musí požádat o prodloužení nejpozději do konce června, nejlépe přes naši organizaci. Ze současných účastníků se to týká především těchto:

Krýslová Šárka, Vývoda Vojtěch, Michálková Věra, Leiský Leander

Další podrobnosti k platným podmínkám v roce 2014 budou zveřejněny v dalším Zpravodaji a na webu po zasedání rady GZ v Uhřetěvsi a vyjití platných dotačních zásad.

Nové možnosti náhledu základních informací o klisnách zařazených v NPGZ

V současné době je umožněno členům ACHHK nahlížet do základních informací v aktuálním seznamu huculských klisen zařazených do Národního programu ochrany genových zdrojů na internetu ([http:// www.hucul-achhk.cz](http://www.hucul-achhk.cz)). Jeho zpřístupnění je možné po kliknutí na příslušnou složku a zadáním přihlašovacích údajů.

HIF

Za významný přínos pro šlechtění českého huculského koně možno označit členství a aktivní spolupráci v rámci evropské organizace HIF, ve které máme odpovídající zastoupení a které se zástupci pravidelně účastní. Jednání probíhají střídavě v členských osmi zemích.

V roce 2014 proběhlo jednání v Polsku, kterého se zúčastnili tři zástupci. Z jednání vyplynulo, že v roce 2014 by mělo být uspořádáno generální zasedání HUIF na území české republiky spolu s návštěvou několika chovů huculských koní. Termín ani organizační podrobnosti dosud nejsou známy.

Ostatní aktivity:

Huculské putování Maďarsko-Slovensko-Polsko

Na konci prázdnin se česká výprava, ve složení Bára Dvořáková s koněm Sirius a já (Bětko Karbusická) na Šohajovi, vydala na cestu do Maďarska, kde začínalo putování pod názvem Visegrad journey of hucul friendship. Celý projekt, na kterém se podíleli chovatelé huculských koní a národní parky ze čtyř států (Slovensko- Slovenský Hucul klub a Štátná ochrana prírody; Maďarsko- Aggtelek némzeti park; Polsko- Stadnina koni huculskich Gladyszow; Čechy – Farma Hucul) byl financován pomocí Visegradského fondu a částečně i z financí účastníků.

Začátek putování byl v maďarském národním parku Aggtelek, po dva dny skupina putovala po maďarském území. Následovalo Slovensko, kde cesta kopírovala tok řeky Rímavy a dále pokračovala k vesnici Sihla, sídla Slovenského Hucul clubu. Jezdci a koně zde měli den volna po pěti dnech na cestách. Další kroky výpravy směřovali k Muráňské planině a Slovenskému ráji.

My, Češky, jsme končily putování v Poráči. Zde byl opět den volna a následná cesta k polským hranicím a Gladyszowu. Na poslední trasu do cíle jsem se opět připojila, ovšem už na polském koni z Gladyszova.

Celé putování trvalo 16 dní a jezdcí urazili krásných 500 km v sedlech či po svých. Snad kromě jednoho či dvou dnů jsme měli krásné počasí a tedy i příhodné podmínky k putování. Pozdní letní poloteplé počasí bylo ideální! Obě jezdkyňe se vrátily v pořádku domů, plné krásných zážitků a rozhodně nezapomenutelných chvil, které vznikly díky výbornému kolektivu. Také naši valaši byli ve výborné kondici. Cestu zvládli levou zadní a ještě si dávali závody s rychlými maďarskými klisnami. Během putování výpravu průběžně sledovala slovenská televize s cílem vytvořit dokument, a ani na maďarském a polském území nebylo nouze o rozhovory do tamních zpravodajství. Cíl, sblížit se s přeshraničními chovateli, zažít krásnou krajinu z huculského hřbetu a ukázat veřejnosti jak šikovný a vytrvalý hucul je, byl tedy splněn.

Závěrem bych chtěla vyzdvihnout vytvoření přátelských vztahů mezi účastníky a jednomyslnou shodu na dalším pokračování podobných výprav. Pokud tedy vše půjde jak má, můžeme se těšit tento rok v první polovině září na putování Krkonošemi za asistence

Strážní služby KRNAPu (která jezdí na našich huculských koních a terén již má projetý i koňmo).

Alžběta Karbusická

Několik foto z putování:

Zpracoval: Ing. Jelínek J.

ACHHK vznikla v červenci 1997 a od srpna 1997 je současně členem Asociace svazů chovatelů koní ČR. Od února 2001 je uznaným chovatelským sdružením v duchu zákona 154/00 Sb. a je nositelem PK huculského koně. Bylo jí přiděleno IČO - 65669436. Sídlo ACHHK je na adrese : Pardubice 530 02, BOX 145, Pražská 607. Tel. 46 63 35 302, Mobil: 777 855 006, e-mail: jelineking@seznam.cz. Kontaktní adresy a telefonické informace dále poskytuje Ing. Ivan Karbusický, Farma Hucul s.r.o., Janova Hora 92, Vítkovice v Krk. 512 38, tel. 481 582 819, mobil 603 150 697. Sídlo redakce Zpravodaje je totožné se sídlem ACHHK